

92735

92735

A V. K. M. úr ezt a füzetet 134.129/1939. IX. ü. o. sz. a. a polgári iskolák számára segédkönyvül engedélyezte.

... HISZEK MAGYARORSZÁG FELTÁMADÁSÁBAN

11 108
941

FÖLDRAJZI MUNKANAPLÓ

A POLGÁRI FIÚISKOLÁK III. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

IDEGEN VILÁGRÉSZEK ÉS CSILLAGÁSZATTAN

ÖSSZEÁLLITOTTA:

UDVARHELYI KÁROLY

AZ ÁLLAMI GYAKORLÓ POLGÁRI ISKOLA TANÁRA

Vezeti:

1941 szept. 16.

Terjesztetű, 193... hó... n... óra.

kir. ügyész.

oszt. tanuló.

Ára : 62 fillér.

MÁSODIK KIADÁS, SZEGED, 1939

KIADJA A SZERZŐ
MINDEN JOG FENNTARTÁSÁVAL

XC 28138

Nevem:

Lakóhelyem (község, város; utca, házszám):

Lakásom környékének térképvázlata. (Rajzold le a részletes térkép alapján!)

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000796629

92735

A világrészek.

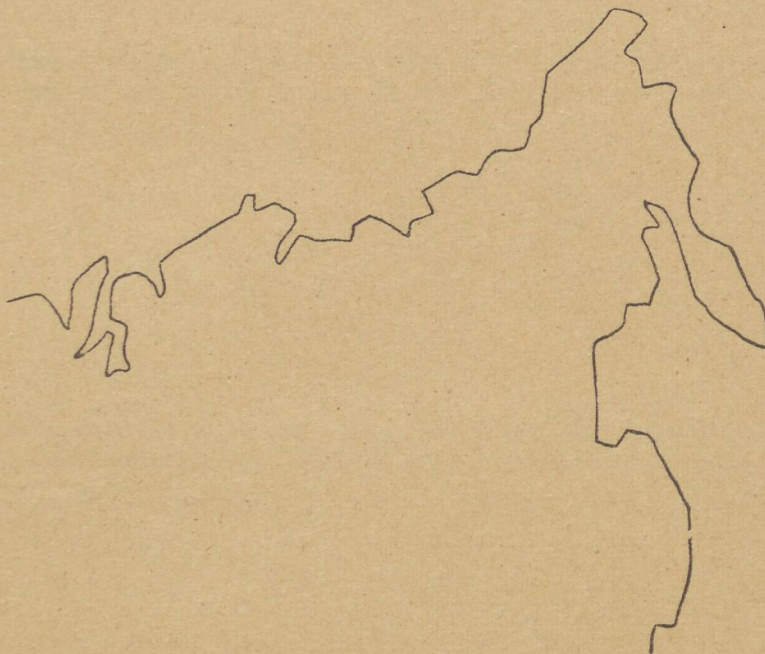
Házi feladat. A térkép segítségével állapítsd meg, melyek a világrészek? (Kontinensek.) Ezután rendezd el azokat (a statisztika segítségével) nagyságuk szerint! Majd összehasonlítás végett ábrázold az alábbi oszlopokban a kontinensek területét. Egy millió km^2 -t három mm-nek végy!

Ausztr. Amerika Afrika Ázsia Európa

Ázsia.

Észak-Ázsia.

1. A térképről szerzett ismereteink alapján rajzoljuk le vázlatosan Észak-Ázsia felszínét!

2. Szerkesszük meg a térkép alapján Észak-Ázsia domborzatának NY-K irányú keresztmetszetét!

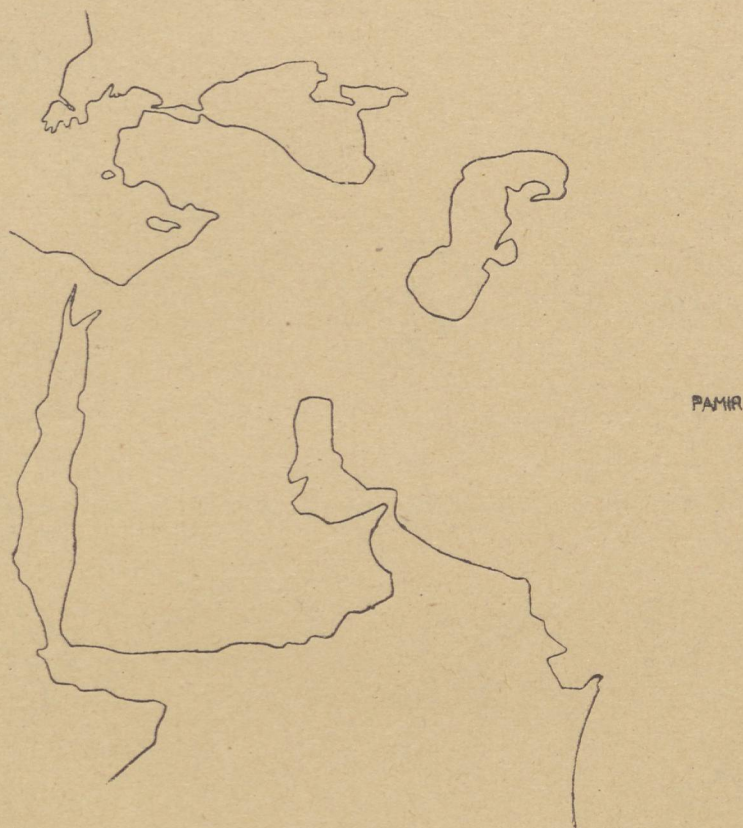
3. *Az ember élete a természeti viszonyokhoz kötött! A növényzeti térkép alapján rajzoljuk meg É.-Ázsia növényöveinek É-D irányú átmetszetét! Majd írjuk alá a megfelelő fő foglalkozásokat!*
-

4. *Házi feladat. Észak-Ázsia népsűrűsége Írd le néhány szóval, miért ritka ott a lakosság?*

5. *Házi feladat. Rajzold le a térképről a transzszibíriai vasútvonalat. Jelöld meg annak fontosabb állomásait! Számítsd ki, milyen hosszú ez a vonal az Uraltól a Csendes-óceánig!*

Nyugat-Ázsia.

1. Tanulmányozzuk a térképet, majd rajzoljuk meg Nyugat-Ázsia felszínét vázlatosan!

Jelmagyarázat:

2. Miért esőszegény a párkányhegységekkel körülvett Irán? Rajzoljuk le a térkép alapján az Iráni-medence É-D irányú keresztmetszetét. Jelöljük meg rajta a párkányhegységeken a medencébe átkelő levegő útját!

Feladat. Rajzoljuk meg tanulmányainkkal párhuzamosan, fokozatosan Ázsia vázlatos néprajzi képét! (Az egyes népeket kezdőbetűjükkel, vagy teljes nevükkel jegyezzük be.)

Jelmagyarázat:

3. *Házi feladat.* Melyek az angol világbirodalom megerősített mérföldkövei? Jegyezd le az Indiába vezető úton lévő angol birtokokat és erősségeket a térkép és tanulmányaink alapján!

4. *Házi feladat.* Rajzold be a vázlatba Nyugat-Ázsia államait és városait. A gyarmatbirtokokat vonalkázd be!

Dél-Ázsia.

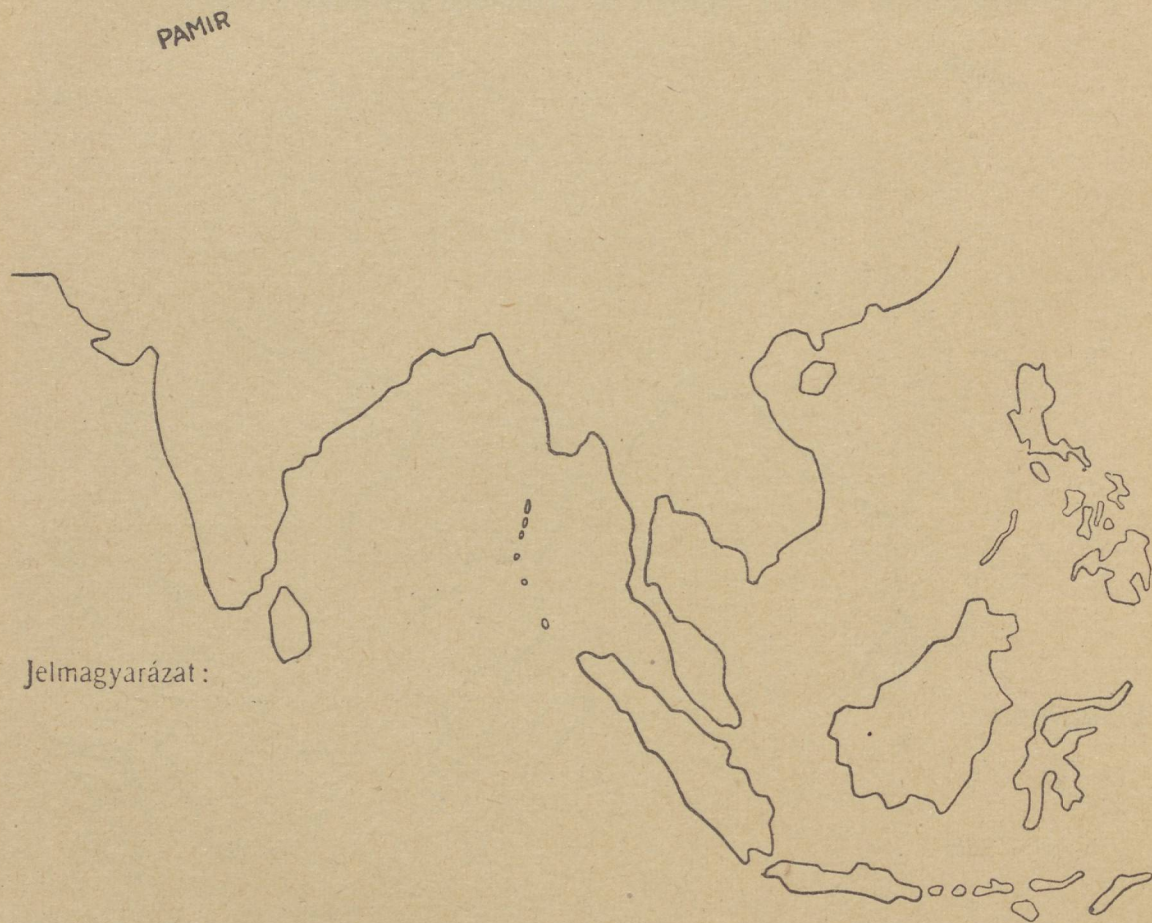
1. A térkép megfigyelése alapján rajzoljuk le vázlatosan Dél-Ázsia felszínét!

2. Százmilliók kenyere! Dél-Ázsia áldása a monzun!

Rajzoljuk le a monzun-szélrendszer szerkezetét és a vele kapcsolatos csapadékképződést, keresztmetszetben!

3. Miből él Dél-Ázsia sűrű és nagyszámú népessége? Jegyezzük az alábbi vázlatba Dél-Ázsia termesztett növényeit és a legfontosabb ásványokat!

4. Házi feladat. A fenti vázlatba rajzold be Elő- és Hátsóindia nagyobb kikötővárosait!

Gyűjts indiai képeket!

Belső- és Kelet-Ázsia.

1. A térkép alapján rajzoljuk meg e terület felszínének vázlatos képét! Jelöljük meg a vázlatban a Pacific-hegyrendszer három törésvonalát!

Pamir

Jelmagyarázat:

2. Házi feladat. Miért törekszik Japán a Kontinensre? (Írd le tanulmányaid alapján!)

Gyűjts képeket Afrikáról!

Afrika.

1. A térképen végzett megfigyeléseink alapján rajzold le Afrika egyszerűsített alakját!

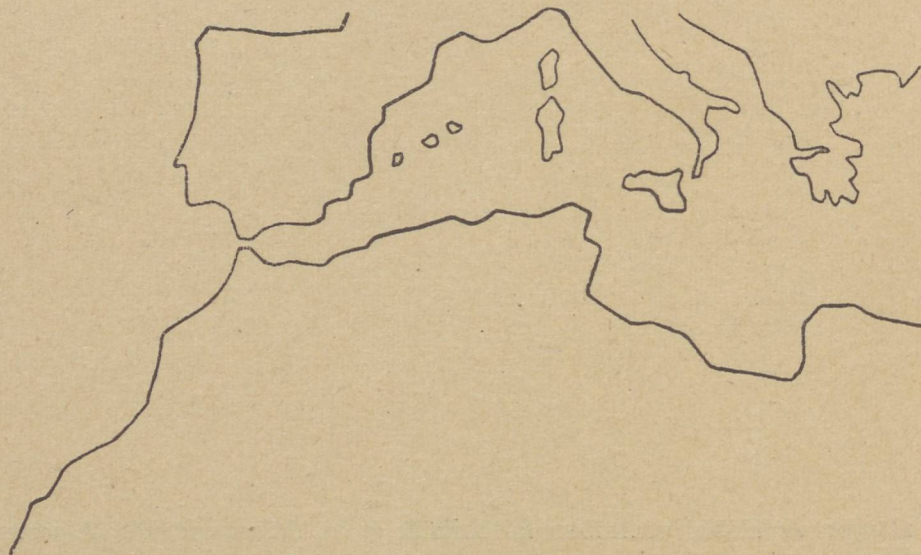
2. A térkép alapján az alábbi vázlatban különítsük el az Atlasz-vidékét, Alacsony- és Magas-Afrikát!

Az Atlasz-hegység vidéke.

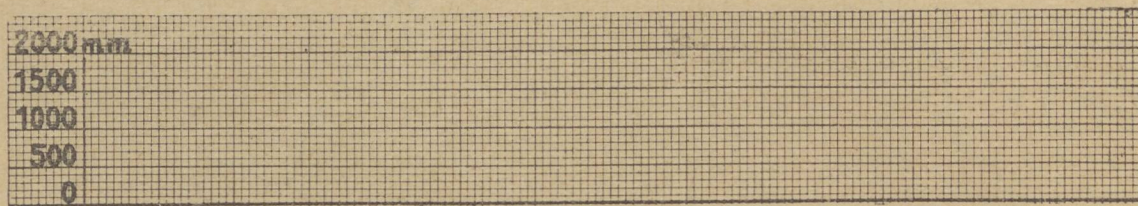
1. A térkép megfigyelése alapján rajzoljuk le az Atlasz-hegység főbb vonulatait!

Jelmagyarázat:

2. Éghajlat. Tanulmányaink alapján rajzoljuk meg az Atlasz-vidék domborzatának É-D irányú keresztmetszetét. Felette, a milliméterhálózaton a csapadéktérkép alapján ábrázoljuk, hogyan csökken az esőmennyiség északról dél felé, a Földközi tengertől a Szaharáig!

Csapadék:

Domborzat:

Szahara és Szudán.

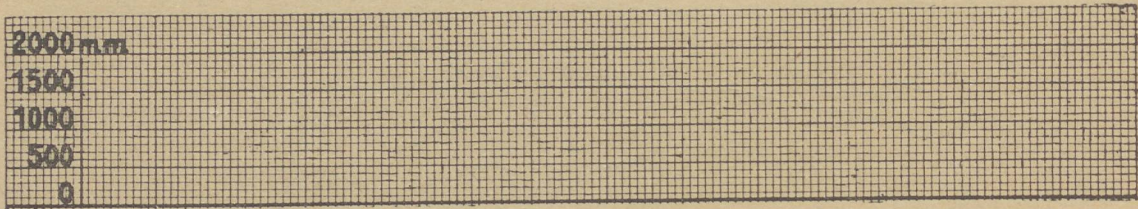
1. Figyeljük meg a térképet s annak alapján jelöljük meg az alábbi vázlatban a terület legfontosabb felszíni tájait!

Jelmagyarázat:

2. Mi okozza a Szahara-sivatag szárazságát? Hogyan keletkezik a passzát-szélrendszer? Tanulmányaink alapján rajzoljuk le a passzát-légkörzés keresztmetszetét!

3. A Szaharában és Szudánban északról dél felé, a passzát hatására így változik a csapadék mennyisége. (Rajzoljuk le a csapadéktérkép alapján!)

És ezzel kapcsolatosan ilyen növényzeti tájak fejlődtek:

4. *Házi feladat.* A sivatag világa. (Földrajzi tanulmányaid és olvasmányaid alapján jellemezd néhány szóval a sivatagi tájat, annak talaját, éghajlatát, benne a szél uralmát, a növényzetet és a rajta folyó életet!)

A Nílus völgye. Egyiptom. („Egyiptom a Nílus ajándéka“.)

1. A térkép alapján jelöljük meg a vázlatban a Nílus völgyét és a szomszédos tájakat

2. Házi feladat. Állapítsd meg a hőmérsékleti térképek alapján:

Évi középhőmérséklet hazánkban: $^{\circ}\text{C}$, évi csapadékmennyiség: mm.

„ „ a Nílus völgyében: $^{\circ}\text{C}$, évi „ : mm.

Mi a különbség oka?

A Kongó-medence.

1. A térképről szerzett tanulmányaink alapján jelöljük meg a Kongó-medencét és a határos magasabb területeket!

2. *Hogyan alakult ki az egyenlítői őserdők öve? A tanultak alapján rajzoljuk le, hogyan áramlik a levegő a „szélcsendek övében“ és jelöljük meg, milyen növényzet alakult ki a nagy esőmennyiségnek megfelelően? (É-D irányú metszetben.)*

A Keletafrikai magasiöld.

1. A térkép és tanulmányaink alapján rajzoljuk meg a vázlatban a terület fontosabb felszíni tájait!

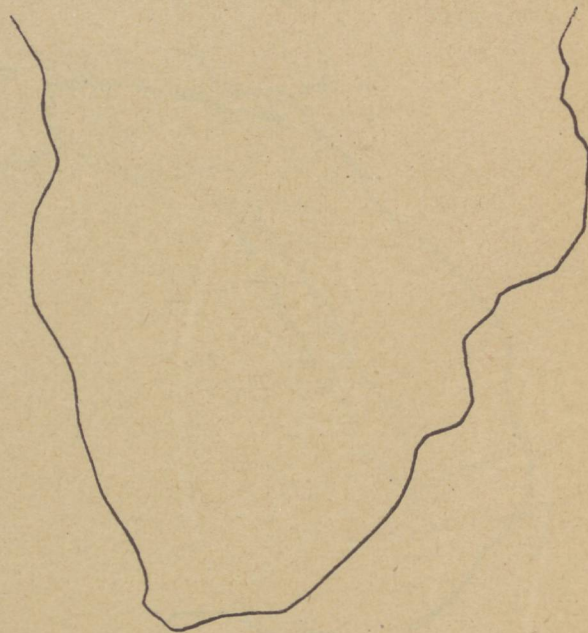

2. Abesszínia gazdasági értékei. (Mit termelnek Abesszíniában?)

Dél-Afrika.

1. A térkép alapján rajzoljuk le vázlatosan Dél-Afrika felszínét!

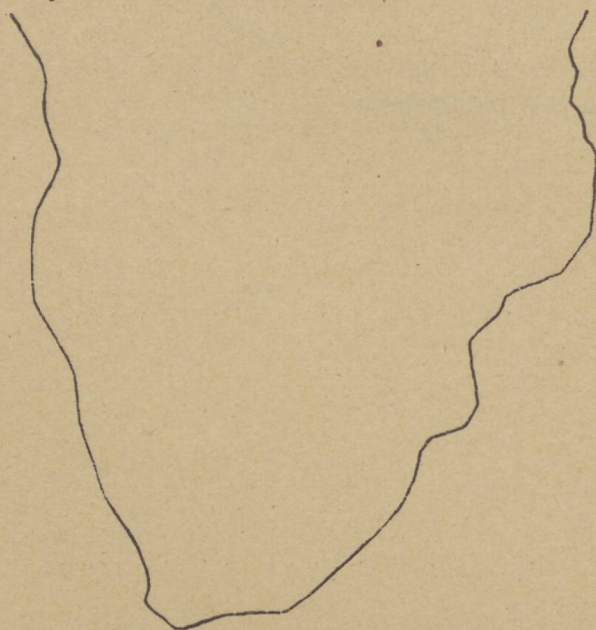
Jelmagyarázat:

2. Készítsük el a terület Ny-K irányu keresztmetszetét!

-
3. *Dél-Afrika ásványokban gazdag!* Jelöljük meg az alábbi vázlaton a legfontosabb ásványok előfordulásának helyét!

Jelmagyarázat:

Afrika lakossága.

1. Jegyezzük az alábbi vázlatba Afrika népeit, tanulmányainkkal kapcsolatban, fokozatosan!

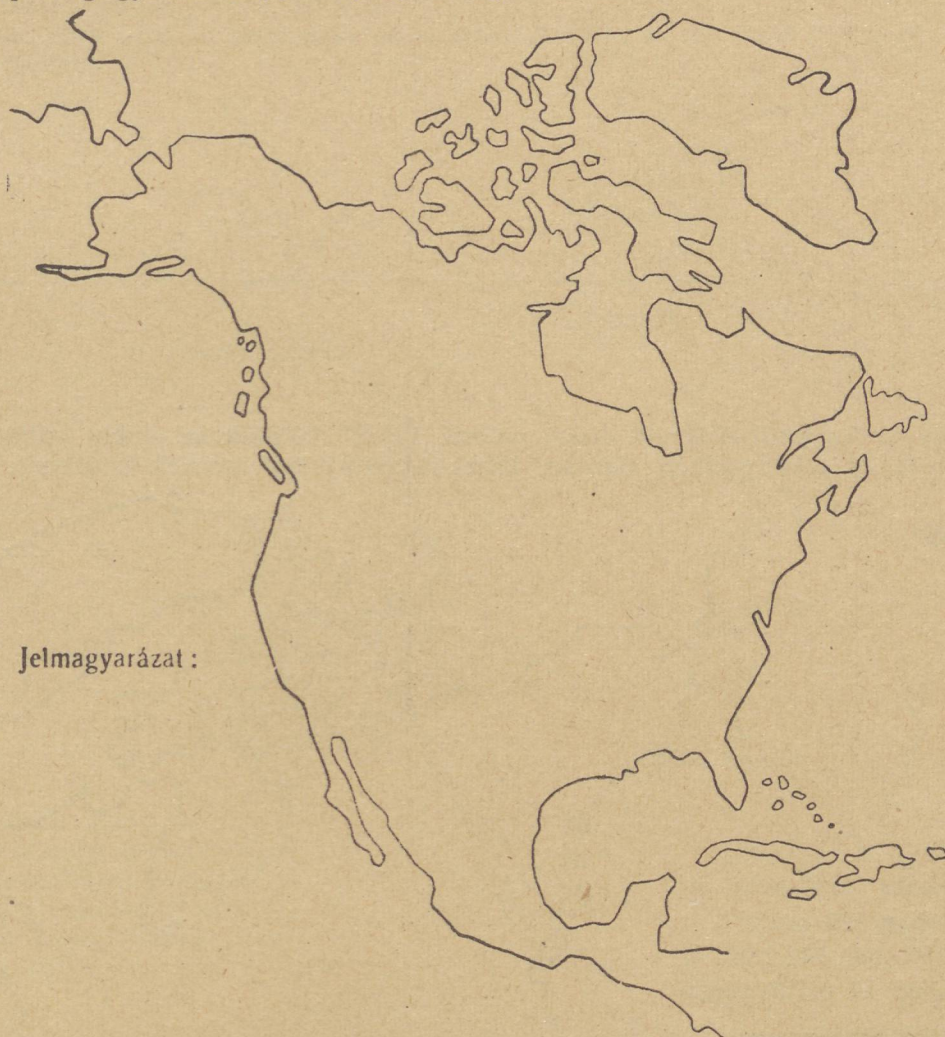

Gyűjts képeket Afrikáról!

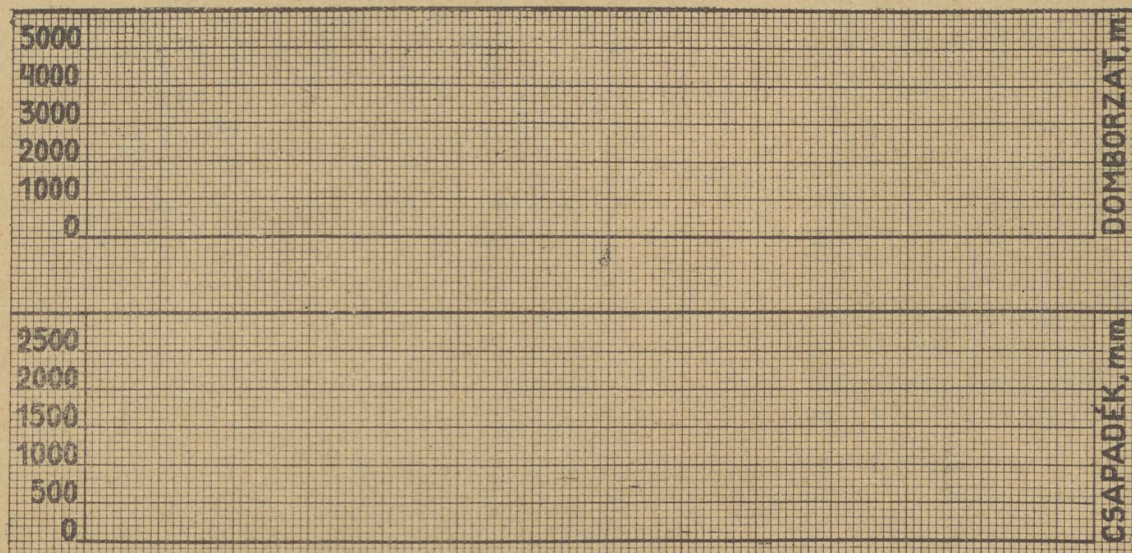
Gyűjts képeket Amerikáról!

Észak-Amerika.**Amerika.**

1. A térkép megfigyelése alapján rajzoljuk meg Észak-Amerika domborzatának vázlatos képét:

2. Éghajlat. A térkép és tanulmányaink alapján szerkesszük meg a kontinens domborzatának és csapadékmennyiségének NY-K irányú átmetszetét a 35. szélességi körön, vázlatosan!

3. Hogyan alakult a növényzet Észak-Amerikában, az Unió és Kanadán át, É-D irányban? (Rajzoljuk le tanulmányaink alapján, keresztmetszetben!)

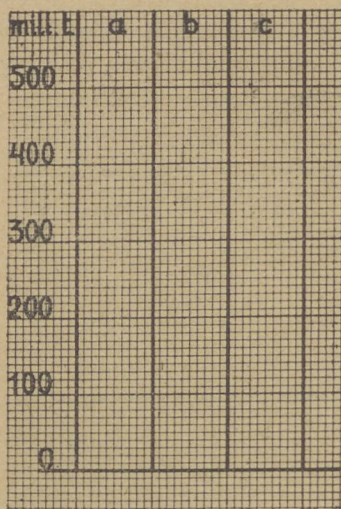
4. Mire épült az Egyesült-Államok óriási méretű ipara? Jelöljük az alábbi vázlatba tanulmányaink és az ásványtérkép alapján, Észak-Amerika legfontosabb ásványait:

Jelmagyarázat:

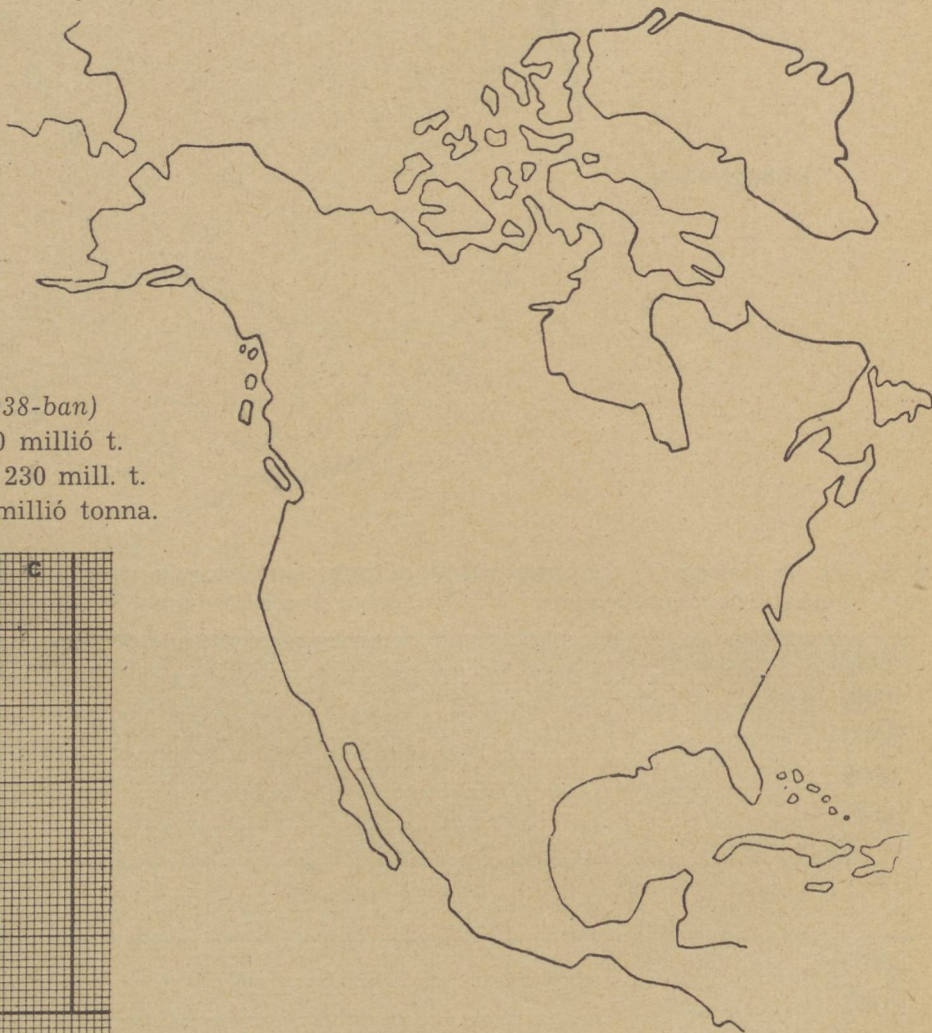
Házi feladat.

Évi széntermelés (1938-ban)

- a) Az Unióban 400 millió t.
- b) Nagy Brit.-ban 230 mill. t.
- c) Hazánkban 10 millió tonna.

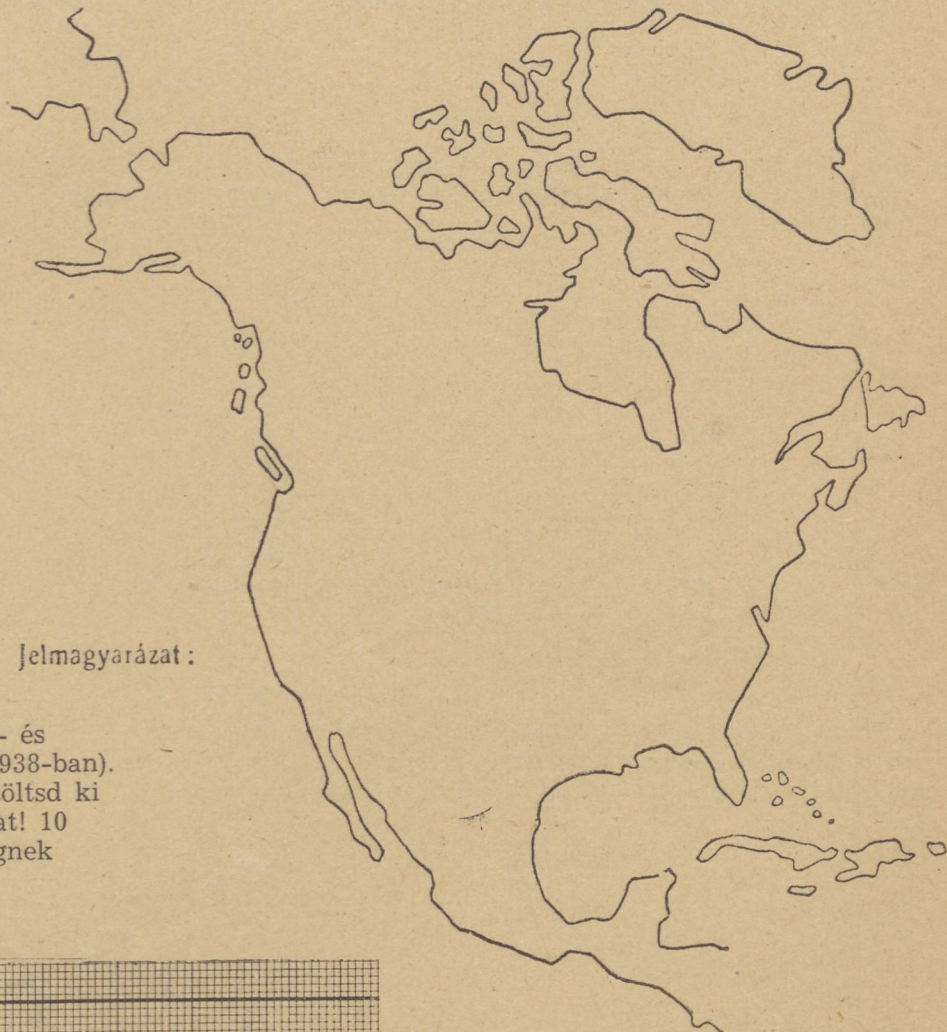
Ábrázold e mennyiségeket az oszlopokban. 10 millió tonnát 1 mm-nek végy!

Észak-Amerika államai.

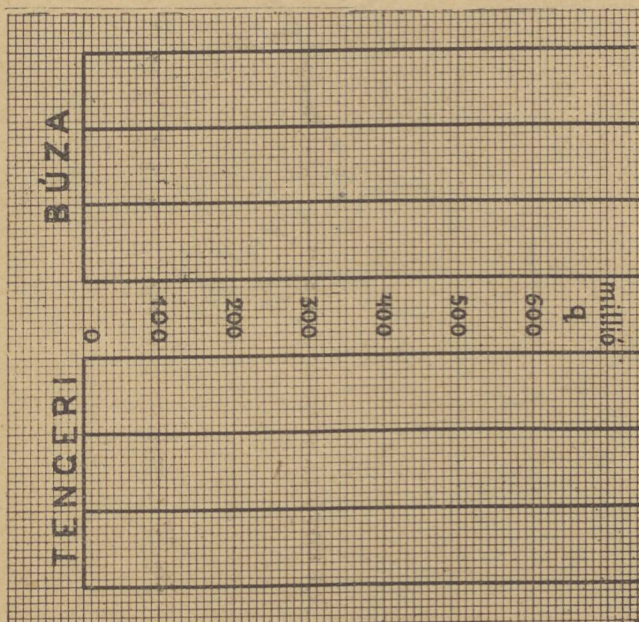
Kanadai Államszövetség, Unió, Mexikó.

1. Tanulmányaink alapján jegyezzük a vázlatba Kanada és az Unió fontosabb mezőgazdasági termékeit!

Jelmagyarázat:

2. Házi feladat. Búza- és tengeritermelés. (1938-ban).
Összehasonlításul töltsd ki az alábbi oszlopokat! 10 millió q mennyiségnek 1 mm-t végy!

Unió	250 millió q
Kanada	100 „ „
Csonkamagyarország	27 „ „
Unió	650 „ „
Kanada	(2) „ „
Csonkamagyarország	27 „ „

3. *Házi feladat.* Számítsd ki a térkép alapján ezeket:

a New-York — San Francisco közötti vasút hossza km.

Egy 60 km/ó sebességű vonat ezt a távolságot óra alatt járja meg.

4. *Házi feladat.* A térkép alapján rajzold meg az Unió és Kanada transzkontinentális vasútvonalait és azok legfontosabb állomásait. Jegyezd be az alábbi vázlatba az Unió és Kanada határait is!

5. A térkép alapján rajzoljuk meg vázlatosan Mexikó felszínét!

Jelmagyarázat:

6. A parti hegyláncok a magasföldet elrekesztik a csapadéktól! Tanulmányaink alapján rajzoljuk meg a terület domborzatának NY-K irányú keresztmetszetét! Alatta pedig a metszetnek megfelelően a csapadéktérkép alapján rajzoljuk meg a csapadékmennyiség görbét!

a) domborzat:

b) csapadékmennyiség változása:

Közép-Amerika.

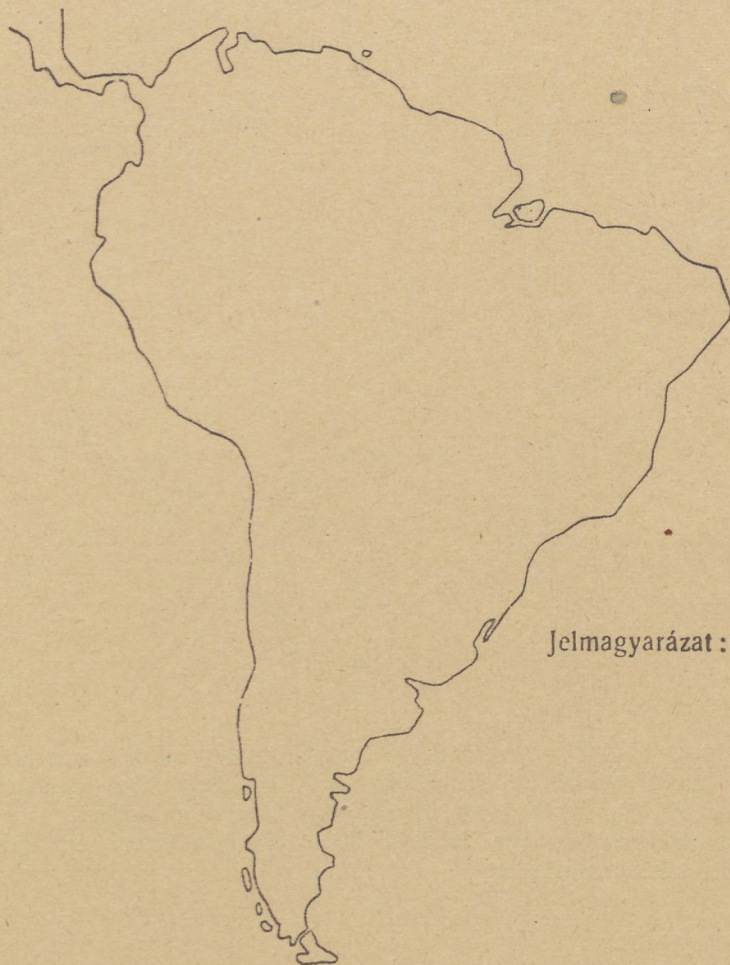
1. Figyeljük meg a térképet s annak alapján jelezzük a vázlaton Közép-Amerika domborzati tájait!

2. Házi feladat. Melyek Közép-Amerika jellemző tropusi mezőgazdasági növényei? (Jegyezd le a tanultak alapján!)
3. A Panama-csatorna hajót felemelő zsiliprendszere. (Rajzoljuk le a Panama-csatorna c. film és tanulmányaink alapján!)

Dél-Amerika.

1. A térkép tanulmányozása után rajzoljuk meg vázlatosan Dél-Amerika fontosabb hegy-ségeit és medencéit!

Jelmagyarázat:

2. Tanulmányaink és térképmegfigyeléseink alapján készítsük el Dél-Amerika domborzatának keresztmetszetét, Ny-K irányban Bolivián keresztül!

3. Jelöljük a fenti vázlatba Dél-Amerika legfontosabb ásványait!

Dél-Amerika államai.

1. Tanulmányaink alapján rajzoljuk le Brazília növénytajait. Jegyezzük a vázlatba az ország mezőgazdasági kiviteli cikkeit is!

2. *Házi feladat.* A fenti vázlatba jegyezd be Brazília nagy kikötővárosait!
3. Tanulmányaink alapján írjuk be az alábbi vázlatba Argentina lakosságának főfoglalkozási ágait s jegyezzük be ide is a mezőgazdasági kiviteli cikkeket!
4. *Házi feladat.* Az alábbi vázlatba rajzold be a Buenos-Airest és Valparaisot összekötő transzkontinentális vasútvonalat is!

Gyűjts amerikai táj- és városképeket!

Ausztrália.

1. A térkép alapján jelöljük a vázlatba a kontinens domborzati tájait!

2. Készítsük el Ausztrália domborzatának a keresztmetszetét NY-K irányban.

-
3. A fenti keresztmetszeten, — figyelembevéve a csapadékmennyiséget is, — jelezzük a természetes növényzet alakulását, a metszet irányának megfelelően!

4. Milyen éghajlati hatások alatt áll Ausztrália? Tanulmányaink és az éghajlati térképek alapján jelöljük meg a vázlaton a nyári és téli esők területeit!

Jelmagyarázat :

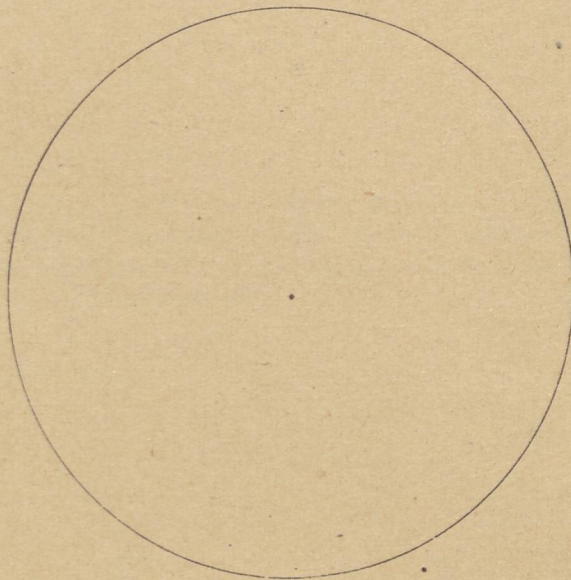
5. Házi feladat. Jelöld meg a fenti vázlatban a Murray vízterületét! Kerítsd be és feltűnő színnel vonalkázd be a kontinens lefolyástalan területeit!

Gyűjts képeket!

Csillagászat.

Tájékozódás az Égen.

1. Tanulmányaink és megfigyeléseink alapján jelöljük meg az éggömbben a) a horizont, b) a Nap napi útját, c) a K—NY-i és É—D-i vonalat!

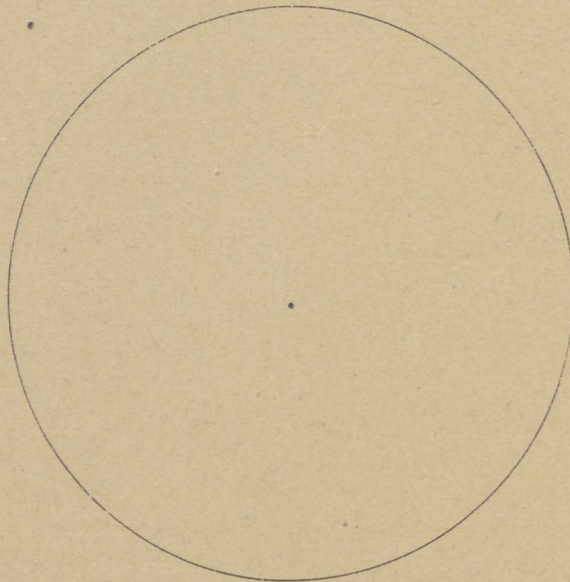

2. Figyeljük meg a függőlegesen földbeszúrt bot árnyékát déli 12 órakor *Karcoljuk a földre az árnyék helyét!* Szerkesszük meg ott a földön a világtájak rajzát s ennek alapján rajzoljuk be a füzetünkbe!

3. *Házi feladat.* Otthonodban jelöld meg a ház sarkának, vagy az ablak fájának árnyékát déli 12 órakor! Ennek alapján szerkeszd meg a szobádban is, vagy az udvaron a világtájak rajzát!

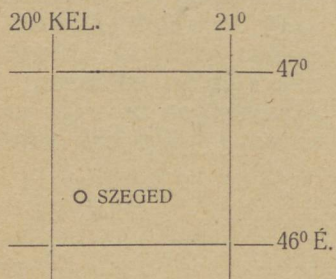
A Föld részei. Fokhálózat. Földrajzi szélesség és hosszúság.

1. Tanulmányaink alapján és a globus megfigyelése után rajzoljuk le a Föld tengelyét. Rajzoljunk szélességi és hosszúsági köröket is!

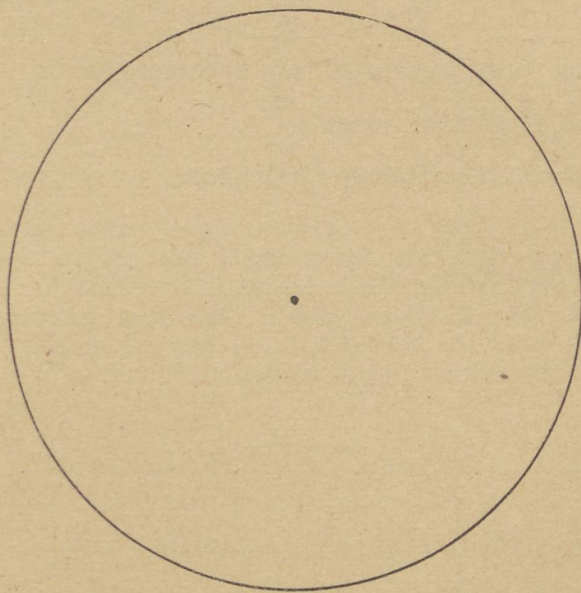
2. Házi feladat. A térkép segítségével állapítsd meg a következő városok földrajzi helyét:

Ábrázold ezt rajzban is, a legközelebbi szélességi és hosszúsági körök feltüntetésével, a következő módon:

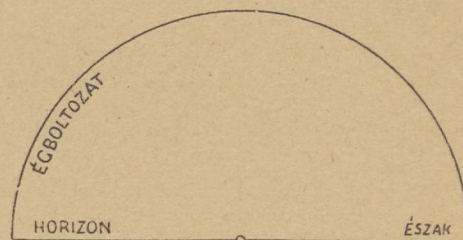

A Föld alakja és nagysága:

1. *Házi feladat.* Szögmérőből készítsünk szögmagasságmérőt! Ezzel egy csillagos estén mérjük meg a Sarkcsillag magasságát!
2. Milyen szög alatt érkeznek a Föld felszínére, különböző földrajzi szélességen a Sarkcsillag párhuzamos sugarai? Tanulmányaink alapján szerkesszük meg különböző földrajzi szélességen a beeső sugarakat s figyeljük meg az általuk bezárt különböző szögeket! (A földrajzi szélességgel együtt nő!)

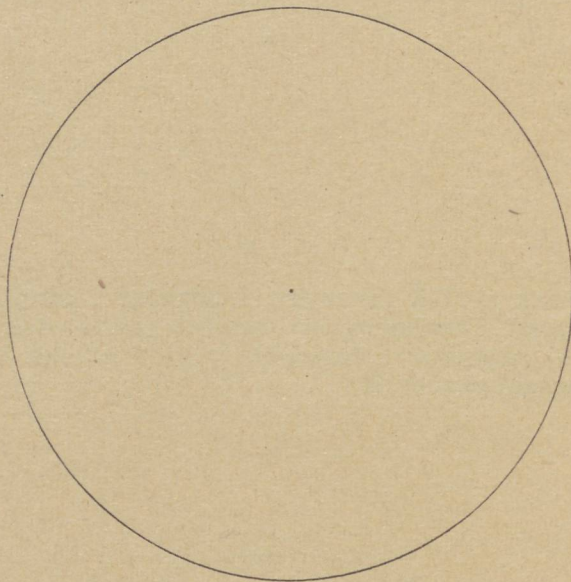
3. Mekkora szög alatt látható a Sarkcsillag, lakóhelyünkön? (Lakóhelyünk a é. szélességen van.) Jelöljük meg a Sarkcsillag helyét a mellékelt ábrán, szögmérő segítségével.

község (város)

A Föld forgása.

1. A napsugarak a Földnek csak egyik felét világítják meg egyszerre. (Tavaszi és őszi nap-
éjegyenlőség helyzete).

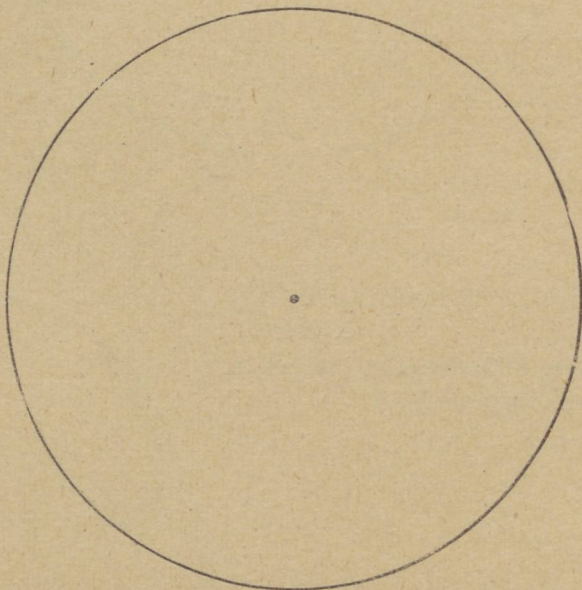

2. Házi feladat. Számítsuk ki és jegyezzük le a következőket:

a) a Föld tengelykörüli forgásának ideje:

b) Az Egyenlítő egy pontjának sebessége óránként:

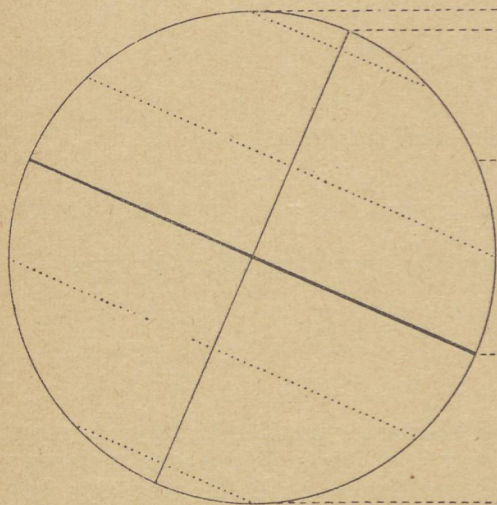
3. Figyeljük meg a Nap látszólagos napi útját az égboltozaton. Rögzítsd a füzetet déli 12 órakor, napsütötte helyen vízszintes fekvésben a síma földre (vagy asztalra, padra) a szabadban úgy, hogy a füzetlap keretének hosszabbik oldala a Nap irányába mutasson. Szúrj egy tűt az alábbi kör középpontjába, a füzetlapra merőlegesen! Jelöld meg ceruzával a tű árnyékát (irányát és hosszúságát is) déli 12 órakor. Jelöld meg az árnyékot ettől kezdve óránként mindaddig, míg a tű árnyékot vet!

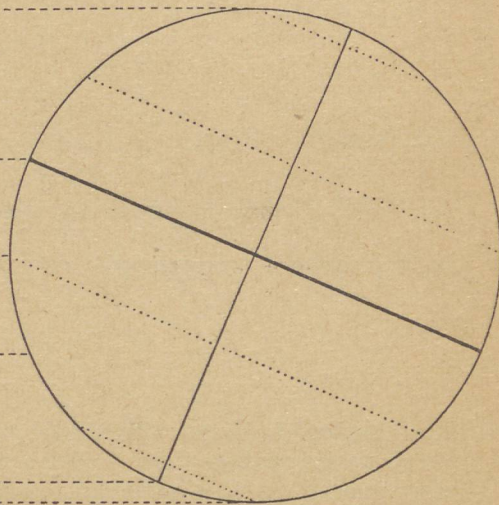
A Föld keringése a Nap körül.

1. A keringés ideje: nap.
2. Tanulmányaink alapján rajzoljuk meg a Föld megvilágítási viszonyait! A Föld alábbi helyzetein jelöljük meg a *megvilágítás határát*. Vonalkázzuk be az árnyékos félgömböket és rajzoljuk meg az északi félgömb egyik pontjának a világos és árnyékos oldalon megtett útját, vagyis az illető hely nappali és éjjeli ívét.

a) nyáron, jún. 22.

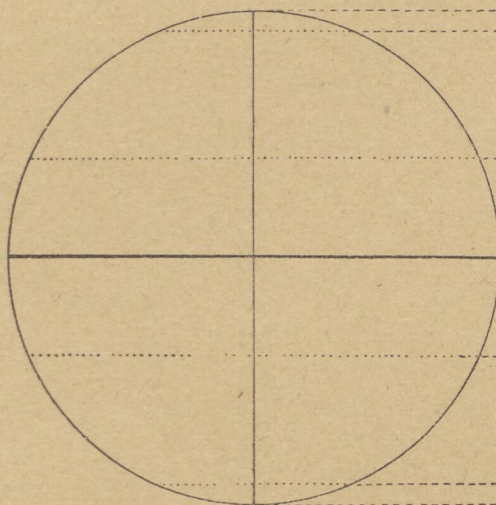

b) télen, dec. 21.

PÁRHUZAMOS NAPSUGARAK

c) tavasszal, márc. 21. és ősszel, szept. 23.

PÁRHUZAMOS NAPSUGARAK

3. *Házi feladat.* Figyeld meg otthon a kerítésoszlop árnyékának végét, a Nap delelésekor (vagy üss a földre egy cserkészbotot) s jelöld meg azt egy kis cövekkel! Tedd ugyanezt egy hónap múlva! Mi a tapasztalatod?

4. *Házi feladat.* A Nap, hó n fok magasan delelt.

Egy hónap múlva, „ ” ” ” ”

(A Nap delelési magasságát szögmagasságmérővel mérd, kormozott üvegen át nézve!)

5. *Házi feladat.* Lakásod ablakából, vagy az udvar meghatározott pontjáról figyeld meg, minek az irányában (ház, torony, fa stb.) tűnik fel reggel a Nap? Jelöld ezt meg egy irányvonallal az ablakdeszkán, vagy az udvaron! Megfigyelésedet ismételd meg egy hónap múlva, ugyanarról a helyről! Mérd meg az eltérés szögét s jegyezd le tapasztalatodat!

A Nap és a Naprendszer.

1. Rajzoljuk meg a Nap egy részének (cikkének) átmetszetét!

2. *Házi feladat.* Írd le a bolygók nevét a Naptól távolodó sorrendben:

A Hold fényváltozásai.

A nap- és holdfogyatkozás.**Az időszámítás.**

1. Rajzoljuk le (délkörök segítségével) a nyugat-, közép- és keleteurópai időzónákat!

92735

SZEGEDI UJ NEMZEDÉK
LAPVÁLLALAT R. T.
NYOMDÁJA
DUGONICS-TÉR 12. SZÁM
